

УДК 373.31

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2021-2\(2\)-220-230](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2021-2(2)-220-230)

Михайленко Оксана Володимирівна здобувач вищої освіти, студент магістратури, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, вул. Гетьмана Полуботка, 53, м.Чернігів, 14013, тел.: (096) 102-39-76, e-mail: vladimirovna140799@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2518-5999>

Кміть Олена Володимирівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мов і методики їх викладання, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013, тел.: (093) 500-58-40, e-mail: elenakmit64@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3396-7798>

ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Анотація. В статті розглянуто актуальну проблему формування самоосвітньої компетентності учнів початкових класів. Розглянуто основні підходи до здійснення самоосвіти молодших школярів в контексті сучасних освітніх реформ, зокрема, особливу увагу приділено формуванню ціннісного ставлення здобувачів початкової освіти до самостійної освітньої діяльності. Доведено, що самоосвітня компетентність ґрунтується на досвіді самоосвітньої діяльності, прагненні учня молодших класів розширити свій освітній потенціал, підвищити рівень всіх своїх навчальних компетенцій. Обґрунтовано висновок про те, що залучення дитини до самоосвітньої діяльності сприяє розвитку її пізнавальної активності, викликає позитивні емоції за результатами проведеної навчальної роботи, значно підвищує самооцінку учня. Доведено, що самоосвітня компетентність формується на основі набуття досвіду самостійних спроб і досягнень в самоосвітній діяльності, вироблення власної індивідуальної системи навчання, поступового переходу від копіювання зразків самоосвіти до вироблення її власної моделі, включення самоосвіти в спосіб життя учня початкових класів. Показано, що залучення дитини до самоосвітньої діяльності сприяє розвитку її пізнавальної активності, викликає позитивні емоції за результатами проведеної навчальної роботи, значно підвищує самооцінку учня. Інтелектуальний, творчий розвиток школярів залежить від створених учителем умов, використаних методів і прийомів організації навчально-самоосвітньої роботи, вмілого педагогічного керівництва цим процесом тощо. Учитель початкової школи повинен чітко розуміти сутність навчальних дій, які становлять процесуальну основу такого виду діяльності, правильно й раціонально організувати роботу з формування комплексу загальнонавчальних

і самоосвітніх умінь з метою ефективного здійснення самоосвітньої діяльності молодшими школярами.

Ключові слова: самоосвітня компетентність, самоосвітня діяльність учнів, пізнавальна активність учнів, самоосвіта молодших школярів.

Mykhailenko Oksana Volodymyrivna Higher Education Applicant, Graduate Student, T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium», Hetman Polubotok St., 53, Chernihiv, 14013, tel.: (096) 102-39-76, e-mail: vladimirovna140799@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2518-5999>

Kmit' Olena Volodymyrivna Candidate of Education, Associate Professor, Associate Professor of Languages and Methodology of their Teaching Chair, T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium», Hetman Polubotok St., 53, Chernihiv, 14013, tel.: (093) 500-58-40, e-mail: elenakmit64@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3396-7798>

FORMATION OF SELF-EDUCATIONAL COMPETENCE OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN

Abstract. The article considers the current problem of forming self-educational competence of primary school students. The main approaches to the implementation of self-education of primary school students in the context of modern educational reforms are considered, in particular, special attention is paid to the formation of the value attitude of primary school students to independent educational activities. It is proved that self-educational competence is based on the experience of self-educational activity, the desire of a junior student to expand their educational potential, to increase the level of all their educational competencies. The conclusion that the child's involvement in self-educational activities promotes the development of its cognitive activity, causes positive emotions as a result of educational work, significantly increases the student's self-esteem. It is proved that self-educational competence is formed on the basis of gaining experience of independent attempts and achievements in self-educational activity, development of own individual system of training, gradual transition from copying samples of self-education to development of its own model, inclusion of self-education. It is shown that the involvement of the child in self-educational activities promotes the development of its cognitive activity, causes positive emotions as a result of educational work, significantly increases the student's self-esteem. Intellectual, creative development of schoolchildren depends on the conditions created by the teacher, the used methods and receptions of the organization of educational and self-educational work, skillful pedagogical management of this process, etc. The primary school teacher must clearly understand the essence of educational activities that form the procedural basis of this type of activity, correctly and rationally organize work on

the formation of a set of general and self-educational skills in order to effectively implement self-educational activities by younger students.

Keywords: self-educational competence, self-educational activity of students, cognitive activity of students, self-education of junior schoolchildren.

Постановка проблеми. Соціальні, економічні, політичні зміни в сучасному суспільстві виявили необхідність якісних перетворень в суспільній свідомості, в системі освіти, націлених на підготовку майбутнього покоління до самостійності, активності, до управління власним розвитком. Головним завданням сучасної освіти є розвиток і формування особистості як суб'єкта діяльності; поступовий перехід від виховання до самовиховання й самоосвіти. Самоосвіта стає все більшою потребою суспільства і його громадян.

Лише готуючи особистість, здатну до самоосвіти, сучасна школа може реалізувати модель випускника, спроможного до самостійного розв'язання власних та глобальних проблем, здібного до творчості, саморозвитку та самореалізації. Розширення кругозору, пошук нових знань, розвиток умінь самостійного здобуття інформації стали нагальною потребою сучасності [1].

Однак шкільна практика показує, що учні не тільки початкової ланки, а й більш старшого віку не володіють самоосвітніми вміннями і не прагнуть до самостійної пізнавальної діяльності, а вчителі, в свою чергу, мають слабе уявлення про самоосвітню діяльність молодших школярів і тому не проводять спеціальної, систематичної роботи в цьому напрямку.

Вивчаючи проблему готовності до самоосвіти школярів, дослідники особливу роль відводять самостійній роботі учнів як на уроці, так і в позаурочний час. Звідси випливає завдання організації самостійної роботи учнів, розвитку в них самоосвітньої компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі формування самоосвіти молодших школярів в контексті сучасних освітніх реформ присвячені праці вітчизняних та зарубіжних науковців – Л. Ю. Благодаренко, Н. В. Бухлової, А. К. Громцевої, О. Н. Кійло, Н. О. Скотаренко, Л. І. Смирнової, З. І. Цвинди, М. О. Челпанової, Р. Б. Черніної та ін. Попри наявність певних здобутків, практичне їх застосування свідчить про те, що необхідно підвищувати рівень розвитку самоосвітньої компетентності учнів молодших класів загальноосвітніх шкіл та впроваджувати відповідні освітні технології.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні методик формування самоосвітньої компетентності учнів початкових класів

Виклад основного матеріалу. На підставі вивчення літературних джерел можна конкретизувати поняття самоосвітньої компетентності, під якою ми розуміємо інтегративну властивість особистості, що характеризується емоційно-ціннісним ставленням до саморозвитку й самоосвіти, комплексом знань щодо планування та реалізації самоосвітньої діяльності, знаннями про способи самовиховання; спрямованістю на безперервний саморозвиток [2].

Самоосвітня компетентність ґрунтується на досвіді самоосвітньої діяльності, прагненні учня молодших класів розширити свій освітній потенціал, підвищити рівень всіх своїх навчальних компетенцій. Внаслідок чого роль молодшої школи у формуванні ціннісного ставлення здобувачів початкової освіти до самостійної діяльності, до власної пізнавальної активності для безперервного особистісного розвитку набагато зростає.

У сучасній психологічній і педагогічній літературі можна виділити два основних напрямки в трактуванні «пізнавальної активності»: пізнавальна активність як діяльність (М. А. Данілов) і як якість особистості (Л. Г. Ковтун, Г. І. Щукіна). Ковтун розглядає пізнавальну активність як сукупність прагнень, умінь і волі учня. «Пізнавальна активність – вважає він, – це психологічна і практична готовність до діяльного, ініціативного перетворювального пізнання, що здійснюється при напрузі вольових зусиль» [3, С. 5].

Розглядаючи пізнавальну активність як активність, спрямовану на задоволення потреби з певною метою, засобами і прогнозованим результатом, можна говорити про діяльність, але, разом з тим, потреба, маючи таку характеристику як динамічність, може виникати, проявлятися і згасати з різним ступенем напруженості, яка залежить від індивідуальних психічних властивостей особистості.

У формуванні в учнів прагнення задовольняти свої пізнавальні потреби й інтереси шляхом самоосвіти основними рушійними силами є такі внутрішні протиріччя в їх різних поєднаннях:

1) між необхідністю вирішення тієї чи іншої пізнавальної або практичної задачі, що виникла в учня, і наявними у нього в даний момент знаннями (їх недостатністю);

2) між прагненням задовольнити пізнавальний інтерес, що з'явився, і обмеженими можливостями набуття цих знань в умовах шкільного навчання безпосередньо на уроці;

3) між досягнутим рівнем знань і новими (що виникають на цій основі) потребами в більш досконалих знаннях як передумові для більш глибокого вивчення даної дисципліни або суміжних галузей науки;

4) між прийомами пізнавальної діяльності, властивими шкільному навчанню, і засобами задоволення інших духовних потреб.

Однак для розвитку самоосвітніх умінь і підготовки молодших школярів до самоосвітньої діяльності пізнавальної активності недостатньо, оскільки вона може проявлятися лише при безпосередньому зовнішньому впливі вчителя і бути спрямована на засвоєння знань, їх закріплення і відтворення. Для розвитку самостійного, творчого початку, готовності до пошукової, дослідницької діяльності необхідна пізнавальна самостійність.

Сучасна компетентність учня передбачає оволодіння метазнаннями

методологічного характеру та самоуправлінням своєю діяльністю, що відбувається на рефлексивній основі. Метазнання забезпечують можливість розвитку пізнавальних та творчих здібностей учнів. Самоуправління особистості на основі постійної рефлексії забезпечує розвиток здібностей. Якість самоуправління визначається рівнем розвитку таких його стадій: самопізнання, самоусвідомлення, самовизначення, самоствердження, самовираження, самореалізації, саморегуляції.

У дидактичній літературі розкрито питання про показники сформованості у школярів пізнавальної самостійності. До них відносяться:

– вміння учня самостійно здобувати нові знання з різних джерел і здобувати нові вміння та навички як шляхом заучування, так і шляхом самостійного дослідження і відкриття;

– вміння використовувати набуті знання, вміння та навички для подальшої самоосвіти;

– вміння застосовувати їх в практичній діяльності для вирішення будь-яких життєвих проблем (М. І. Махмутов).

Досліджуючи проблему самоосвіти учнів, Л. Г. Ковтун прийшов до висновку, що формування в учнів самостійності, творчої активності сприяє більш самостійна поведінка і прагнення до самоосвіти. Звідси випливає, що рівень самоосвіти учнів знаходиться у взаємозв'язку з розвитком пізнавальної самостійності.

Процес навчання молодших школярів відбувається з різним застосуванням сил, пізнавальної активності та самостійності учнів. В одних випадках він має репродуктивний, відображальний характер, в інших – пошуковий чи творчий. Саме характер навчального процесу впливає на кінцевий його результат – рівень набутих знань, умінь, навичок, досвіду.

Оволодіваючи все більш складними інтелектуальними вміннями, учень починає проявляти інтерес до активного смислового орієнтування, що дозволяє йому навчитися самостійно розв'язувати проблему самоосвіти. Учень не лише оволодіває навичками самостійної пізнавальної творчої діяльності, самоорганізації, але й набуває звички систематично займатися самоосвітою. При цьому учень усвідомлює, що самоосвітня діяльність відрізняється від навчальної вже тим, що вона є пошуковою, а її результат – це розв'язання проблемних ситуацій.

Потреба в зовнішніх враженнях, на думку психологів, у молодшого школяра перетворюється в пізнавальні потреби, які є провідними для цього віку. Розвиток потреб молодшого школяра йде в напрямку все більшої усвідомленості і самоврядування.

До кінця початкового періоду навчання в учнів проявляються такі новоутворення: довільність, що характеризується умінням управляти своєю поведінкою, долати труднощі, рухатися до поставленої мети, шукати кращі шляхи її досягнення; рефлексія, яка визначається вмінням усвідомлювати свої дії,

аргументувати і доводити свою діяльність; внутрішній план дії, тобто вміння подумки планувати і виконувати деякі дії.

Як показують дослідження психологів, до кінця другого року навчання школярі вже усвідомлюють мету читання, посиленість вибору книг, потребу в самостійному читанні. 37-40% другокласників використовують книгу в навчальній діяльності за особистою ініціативою, без спеціального, систематичного навчання. Але більше 50% другокласників не можуть переносити знання і вміння, набуті в процесі читацької діяльності, в навчальну роботу з інших предметів.

У третьокласників є вже всі передумови для формування основ самоосвіти: вони можуть самі ставити перед собою мету читання; більшість з них усвідомлюють себе суб'єктом своєї діяльності. У частини школярів проявляються виборчі читацькі інтереси, тобто такі, коли дитина відчуває в певних книгах особистісну потребу, обумовлену як індивідуальною, так і суспільною необхідністю, вважає їх найбільш придатними для себе – для поповнення своїх знань, для своєї самодіяльності.

У молодшому шкільному віці формування мотивів, умінь і навичок самоосвітньої діяльності відбувається, на думку багатьох дослідників, через навчальну діяльність. Тому ми можемо говорити про навчально-самоосвітню діяльність, спрямовану на вирішення навчально-самоосвітніх завдань, що здійснюється в умовах застосування педагогічних засобів непрямого управління, орієнтованих на максимальне використання самоврядування особистості, результат якої сприяє розвитку особистості, її самовдосконаленню.

Позиція учня в самоосвітній діяльності – це позиція суб'єкта, що усвідомлює значимість цього процесу саме для нього. У ході самоосвіти відбувається збагачення власного досвіду особистості, яка не лише засвоює інформацію, а перетворює її, наповнюючи особистісно значимим смислом. Молодший школяр набуває досвіду спілкування з оточуючим світом, який розширює його можливості щодо активної творчої участі в житті суспільства. Набутий досвід стимулює подальше вдосконалення [1].

Формування вмінь здійснення процесу самоосвіти відбувається за певних умов. Спочатку учні оволодівають методикою роботи з різноманітними джерелами інформації, елементами пізнавальної діяльності (такими, як уміння аналізувати прочитане, робити свої висновки, уміти відстоювати власну точку зору, складати конспекти, тези тощо). Далі в самостійній навчально-пізнавальній діяльності з'являються елементи творчості, що досягається шляхом створення відповідних психологічних і педагогічних умов, які стимулюють виникнення та розвиток в учнів власне потреби в самоосвіті, прагнення до самореалізації, активності, самостійності [4].

Самоосвітня компетентність розглядається вченими як необхідна складова професійної компетентності та виявляється як інтегрована якість особистості, яка

характеризується наявністю певним чином структурованих та організованих знань, умінь і навичок, самоосвітніх мотивів, прагнень та інтересу до самовдосконалення, наявність досвіду самостійної діяльності, направленістю на здобуття освіти впродовж життя, ціннісних орієнтацій, що сприяють успішному вирішенню питань власної самореалізації, саморозвитку та самовиховання.

Самоосвітня компетентність – це інтегративна властивість особистості, що характеризується емоційно-ціннісним ставленням до саморозвитку й самоосвіти, комплексом знань щодо планування та реалізації самоосвітньої діяльності, знаннями про способи самовиховання; наявністю досвіду ефективного вирішення проблем саморозвитку, розробки й реалізації моделей підготовки учнів до самоосвітньої діяльності; спрямованістю на безперервний саморозвиток, розвиток якостей професіонала, самовдосконалення та самоосвіту в майбутній професії. Грунтуючись на досвіді зарубіжних і вітчизняних дослідників щодо визначення поняття «компетентність» та дослідженнях з теорії самоосвіти, самоосвітню компетентність особистості дослідниця Н. Коваленко розуміє як складну інтегративну властивість особистості, яка забезпечує готовність задовольняти індивідуальні і соціальні потреби пізнання нею дійсності на основі оволодіння знаннями, уміннями та навичками, методами діяльності та здобутого досвіду ефективно здійснювати систематичне самостійне набуття соціального досвіду людства [5].

Можна виділити три основні чинники важливості цієї компетентності:

- забезпечення освітньої мобільності учня, його готовності до освоєння програми загальної середньої та вищої освіти;
- розвиток особистісних якостей учня, який має здібності не тільки до подальшого розвитку своїх самоосвітніх навичок, але й готовність при необхідності змінити сферу своєї освітньої діяльності, що в світлі останніх подій у вітчизняній системі освіти є особливо актуальним;
- сприяння підвищенню якості роботи навчального закладу, що реалізує програму загальної освіти [5].

Беручи за основу дослідження багатьох авторів можна виділити наступні структурні компоненти самоосвітньої компетентності:

- мотиваційно-смісловий;
- когнітивний;
- організаційно-діяльнісний;
- оціночно-рефлексивний.

Мотиваційно-смісловий компонент передбачає потребу учня в самоосвіті, визначає позитивне ставлення й інтерес до самоосвітньої діяльності, забезпечує наявність самомотивації й усвідомлення як особистої, так і соціальної значущості самоосвітньої діяльності.

Когнітивний компонент має на увазі наявність системи знань (загальноосвітніх, предметних), умінь і навичок самоосвітньої діяльності, готовності й здатності до безперервної самоосвіти.

Організаційно-діяльнісний компонент являє собою володіння знаннями і вміннями планувати, організовувати й регулювати самоосвітній процес, використовувати сучасні методи пізнання, застосовувати результати самоосвітньої діяльності в конкретних ситуаціях навчальної діяльності.

Рефлексивний компонент полягає в здатності самоаналізу й самооцінки готовності до самоосвіти, адекватній оцінці результатів своєї самоосвітньої діяльності, володіння рефлексивними технологіями в галузі самоосвітньої діяльності.

Самоосвітня компетентність формується на основі набуття досвіду самостійних спроб і досягнень в самоосвітній діяльності, вироблення власної індивідуальної системи навчання, поступового переходу від копіювання зразків самоосвіти до вироблення її власної моделі, включення самоосвіти в спосіб життя учня початкових класів.

Самоосвітня компетентність ґрунтується на досвіді самоосвітньої діяльності, прагненні учня молодших класів розширити свій освітній потенціал, підвищити рівень всіх своїх навчальних компетенцій. Внаслідок чого роль молодшої школи у формуванні ціннісного ставлення здобувачів початкової освіти до самостійної діяльності, в усвідомленні ними особливої значущості самоосвітньої компетентності для безперервного особистісного розвитку багаторазово зростає.

Можна виділити три основні чинники важливості цієї компетентності:

- забезпечення освітньої мобільності учня, його готовності до освоєння програми загальної середньої та вищої освіти;
- розвиток особистісних якостей учня, який має здібності не тільки до подальшого розвитку своїх самоосвітніх навичок, але і готовність при необхідності поміняти сферу своєї освітньої діяльності, що в світлі останніх подій у вітчизняній системі освіти є особливо актуальним;
- сприяння підвищенню якості роботи навчального закладу, що реалізує програму загальної освіти [2].

Сучасній людині, особливо майбутньому студенту закладу вищої освіти, необхідно бути мобільним і вміти швидко адаптуватися до мінливих умов сучасного суспільства, що характеризується високим ступенем інформатизації, збільшенням кількості і швидкістю поширення інформації, що призводить до необхідності формування у нього навичок і умінь підтримувати на рівні і вдосконалювати свої освітні та навчальні навички. Отже, наявність сформованої самоосвітньої компетентності серед якісних характеристик учня вказує на його соціальну та особистісну зрілість.

Усвідомлення себе як особистості, визначення своїх ідеалів, життєвих планів є головною лінією розвитку спонукальних сил самоосвіти. Безпосередньо пов'язане з ними цілепокладання. Саме на цьому етапі в учнів формується самостійність, почуття свободи вибору та відповідальність за обраний шлях, пробуджується бажання досягти певної мети.

Основні завдання з формування учнів до самоосвіти розв'язуються саме на уроці. Необхідні суттєві зміни в організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, яка б стимулювала самоосвіту. По-перше, це підсилення уваги до внутрішньої мотивації діяльності школярів; по-друге, поступове виведення учнів на шлях творчої діяльності; по-третє, надання права кожній особистості обирати рівень засвоєння знань та способів діяльності; по-четверте, це систематична організація групового пошуку знань, що стимулює самостійну діяльність та дозволяє навчитися правильно її організувати.

Самостійна робота одна з найскладніших форм навчальної діяльності, тому учнів потрібно до неї готувати. Це можна робити за допомогою чітких стислих інструкцій, вказівок, показу зразка, колективної роботи.

Вміння добре спланувати і точно виконати самостійну роботу приходить до дітей не відразу. Чим більш творчий характер мають завдання вчителя, тим важче працювати учням, хоча інтерес до цієї роботи у них не зникає, а навпаки, зростає при правильній постановці завдань вчителем і його допомозі. Вчитель допомагає учням визначити тільки загальний порядок роботи, а конкретний її зміст на кожному етапі не відпрацьовується.

Самоосвітня компетентність учня буде повністю сформована лише в тому випадку, якщо він самостійно зможе визначити проблему, знайти шлях її вирішення самостійно або за допомогою певних знань, також здобутих самостійно. Дане завдання вирішується на заключному – самоосвіта – етапі формування самоосвітньої компетенції. На даному етапі самоосвіта стає переважаючою детермінантою особистісного розвитку учня. Його відмінність у загальному позитивному настрої учнів на самоосвіту, розвитку інтересу до використання умінь самоосвітньої діяльності в навчальному процесі, стабілізації інтересу до навчання. Самоосвітній етап вирішує завдання повної творчої самореалізації учнів початкових класів; задоволенню їх пізнавальних інтересів у навчальній діяльності; формуванню стійкої тенденції до подальшого розвитку творчої самостійності в шкільному житті; виробленню власної системи самоосвітньої діяльності та включення її в образ учня школи.

Нами було встановлено, що основними формами і методами педагогічної діяльності вчителя щодо формування в учнів початкових класів самоосвітньої компетентності мають бути: організація ігрової діяльності, використання проектного методу навчання і діалогового методу навчання. Також, при розвитку самоосвітньої компетентності молодших школярів велике значення набуває використання сучасних ІКТ-технологій і методів роботи.

Для формування у молодших школярів самоосвітніх умінь доцільно використовувати певні прийоми. Це, зокрема, розширення педагогічного поля, стимулювання допитливості, стимулювання пізнавального інтересу та активності, формування позитивної установки на пізнавальну активність, створення ситуації успіху.

Самоосвітня компетентність, по суті, виявляється в уміннях і навичках

самовдосконалення, навичках самостійної пізнавальної діяльності, метою якої виступає оновлення інтелектуального потенціалу відповідно до загальнокультурних і освітніх запитів суспільства, тобто в самоосвіті. Самоосвіта є визначальним фактором саморозвитку внутрішнього світу суб'єкта, стає необхідною частиною його життя. Отже, самоосвітня компетентність реалізується не тільки в результаті діяльності суб'єкта, але в ньому самому, дозволяючи перетворити себе.

Висновки. Залучення дитини до самоосвітньої діяльності сприяє розвитку її пізнавальної активності, викликає позитивні емоції за результатами проведеної навчальної роботи, значно підвищує самооцінку учня. Інтелектуальний, творчий розвиток школярів залежить від створених учителем умов, використаних методів і прийомів організації навчально-самоосвітньої роботи, вміння педагогічного керівництва цим процесом тощо. Учитель початкової школи повинен чітко розуміти сутність навчальних дій, які становлять процесуальну основу такого виду діяльності, правильно й раціонально організувати роботу з формування комплексу загальнонавчальних і самоосвітніх умінь з метою ефективного здійснення самоосвітньої діяльності молодшими школярами.

Література:

1. Бондар Л. А. Аналіз становлення проблеми інтеграції навчально-пізнавальної та самоосвітньої діяльності XXI ст. // Педагогіка вищої та середньої школи: [Зб. наук. праць]. Кривий Ріг, 2011. Випуск № 33. С. 478–487.
2. Бобрицька В. І. Дослідження проблеми формування самоосвітньої компетентності у майбутніх учителів у контексті євроінтеграційних процесів // Проблеми освіти в Польщі і в Україні в контексті процесів глобалізації та євроінтеграції: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 21-24 квітня 2009 р. Київ-Житомир. К. : КІМ, 2009. С. 306–316.
3. Коростіль Л. Самоосвіта школярів XXI століття // Управління освітою. 2015. № 2. С. 4–7.
4. Бондар С. П. Педагогічна технологія: становлення, термінологія, сутність, структура / Школа першого ступеня: теорія і практика. Переяслав-Хмельницький, 2002. 288 с.
5. Коваленко Н. В. Формування самоосвітньої компетентності учнів основної школи сільської місцевості: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.09 «Теорія навчання». Суми, 2009. 292 с.

References:

1. Bondar, L. A. (2011). Analiz stanovlennja problemi integracii navchal'no-piznaval'noï ta samoosvitn'oï dij'al'nosti XXI st. [Analysis of the problem of integration of educational and self-educational activities of the XXI century]. *Pedagogika vishhoï ta seredn'oï shkoli - Pedagogy of higher and secondary school*, 33, 478–487 [in Ukrainian].
2. Bobric'ka, V. I. (2009). Doslidzhennja problemi formuvannja samoosvitn'oï kompetentnosti u majbutnih uchiteliv u konteksti evrointegracijnih procesiv [Research of the problem of formation of self-educational competence in future teachers in the context of European integration processes]. *Problemi osviti v Pol'shhi i v Ukraïni v konteksti procesiv globalizacii ta evrointegracii - Problems of education in Poland and Ukraine in the context of globalization and European integration: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference*, (pp. 306–316). Kiiiv-Zhitomir: KIM [in Ukrainian].

3. Korostil', L. (2015). Samoosvita shkoljariv XXI stolittja [Self-education of schoolchildren of the XXI century]. *Upravlinnja osvitoju - Education Management*, 2, 4–7 [in Ukrainian].

4. Bondar, S. P. (2002). Pedagogichna tehnologija: stanovlennja, terminologija, sutnist', struktura [Pedagogical technology: formation, terminology, essence, structure]. *Shkola pershogo stupenja: teorija i praktika - School of the first degree: theory and practice*, 288 in Ukrainian].

5. Kovalenko, N. V. (2009). *Formuvannja samoosvitn'oi kompetentnosti uchniv osnovnoi shkoli sil's'koï miscevosti [Formation of self-educational competence of students of primary school in rural areas]*. Extended abstract of candidate's thesis. Sumy: SumSU [in Ukrainian].